

ЗООСТОРИИ
(Приказни за луѓе и животни)

ВЛАДИМИР МАРТИНОВСКИ

Изданието е финансиски
подржано од Министерството
за култура на Република Северна
Македонија

БИБЛИОТЕКА – НАШЕ МААЛО

Главен уредник
Филип Димевски

Уредник на едицијата
Андреј Јованчевски

Наслов на оригиналот
Владимир Мартиновски, Зоостории

© Владимир Мартиновски, 2019
© Бегемот, 2019

Лектура
Ирена Ралева

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Компјутерска обработка
Бегемот

Илустрација на насловната страна
Филип Мартиновски

Графичко уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има – БЕГЕМОТ ДООЕЛ.
Забрането е копирање, умножување и објавување на
делови или на целото издание во печатени или елек-
тронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

ЗООСТОРИИ
(ПРИКАЗНИ ЗА ЛУЃЕ И ЖИВОТНИ)

Владимир Мартиновски

Ветемот

Скопје, 2019

СОДРЖИНА

МАКЕДОНСКИ ЗООСТОРИИ	7
Крпа скакулец.....	9
Сафари на доктор	11
Бубамара на зрно калинка	13
Еж без игли	19
Октопод во хороскоп	30
Мој галебе	32
Маалски навреди (Дилема на едно девојче)	35
ЕВРОПСКИ ЗООСТОРИИ	37
Дабари во тиркиз (Црногорска приказна)	39
Аларм за птици (Бугарска приказна)	41
Летна зооситерка (Париска приказна)	43
(Авто)портрети (Шпанска приказна)	47
Панонски мамути (Српска приказна)	50
Чекајќи го Никос (Грчка приказна)	55
Канаринецот Фадо (Португалска приказна)	57
АЗИСКИ ЗООСТОРИИ	59
Филиз и Дениз (Приказна до Босфор)	61
Сибирски Елени (Руска бајка)	65
Песји гробишта (Писмо од кибуц)	67
Канон (Приказна снимена во Камбоџа)	70
Јазовци на војната (Виетнамска приказна)	74
Но Се (Кинеска басна)	78
Пес со четири имиња (Апокрифна зен приказна)	80
АФРИКАНСКИ ЗООСТОРИИ	83
Пијана работа (Ветеринарен извешта од Намибија)	85
Девет минути (Подвижна приказна од Боцвана)	90
Намќор (Алжирска приказна)	92
Јагнешка опера (Египетска приказна)	95
Дно (Подводна приказна од Црвеното Море)	97
Баобапски сништа (Сенегалска сказна)	101
Метли (Приказна од ’Ртот на Добрата Надеж)	103
АМЕРИКАНСКИ ЗООСТОРИИ	107
Градски елени (Американски хаибун)	109
Пес исцелител (Хаибун од Лима)	111
Лама со очи во боја на циклама (Боливиско-перуанска приказна)	114
Курс по кечуа (Приказна од Андите)	117
Твор во двор (Канадска приказна)	121
Пирани на суво (Мексиканска приказна)	124
За мене е морж (Аргентински коан)	126
АВСТРАЛИСКИ ЗООСТОРИИ	129
Кенгурска недела скоковито (Приказна со раскажување)	131
Бум, бумеранг, бум (Расказ што се враќа)	134

Торбар (Приказна со торби)	136
Во зоолошката (Приказна од СМС преписка)	141
Бранови (Сказна со казна)	143
Гласини (Приказна со маалски трач)	145
Глодачи (Едночинки со дупки)	147
ПОЛАРНИ И ОСТРОВСКИ ЗООСТОРИИ	149
Островот на ирвасите	151
Островот на желките	152
Островот на змиите	154
Островот на биковите	156
Островот на пчелите	158
Островот на пингвините	159
ЗООРЕЧЕНИЦИ	161
Мачорот Милорад	163
Желката Зелка	164
Ластовици	165
Пилци	166
Вошки	167
Болви и математика	168
Рибино масло	169
ЗООДИЈАЛОЗИ	171
Ручек	173
Прошка	174
Смена	175
Дуќан за миленици	176
Во паркот	178
Адам и Ева	179
Утрински повик (Транскрипт)	182
ЗООМОНОЛОЗИ	185
Процеп (Монолог на Елен во трк)	187
Ронки (Монолог на лебед)	188
Вкус (Монолог на сервирана јагула)	189
Желби (Монолог на златна рипка)	190
Рана (Монолог на медуза)	191
Цена (Монолог на гулаб во канџи на сокол)	192
На раат (Монолог на папагал)	193
ЕНТОМОНОЛОЗИ	195
Остров или отров (Монолог на жеден комарец)	197
Тајна гозба (Монолог на гладен молец)	198
Гости (Монолог на бубамара)	199
Мрежа (Монолог на црна вдовица)	200
Ноќен мед (Монолог на пчела)	201
На здравје! (Монолог на пијана винска мушичка)	202
За малку (Монолог на пеперуга)	203
ЗОШТО „ЗООСТОРИИ“?	
(Поговор кон Зоостории од Владимир Мартиновски)	204

МАКЕДОНСКИ ЗООСТОРИИ

КРПА СКАКУЛЕЦ

Мора некој да си игра мајтап со мене!
Го вклучувам телевизорот и што да видам: временската прогноза ја кажува жена облечена во истиот свечен фустан што ѝ го влечкав на жена ми од крајот на светот за да носи „уникат“ на утрешната свадба. Цел рид пари потрошив за тој фустан! Најстрашното е што спикерката е кума на свадбата и сигурно утре ќе го носи истиот фустан како жена ми.

Брзо го менувам каналот за да не збесне жена ми уште сега.

Кога, што да видам: го даваат *Лоренс од Арабија*. Одлично, си велама, ќе здивнам малку! Се лизнувам во фотелјата, но веднаш скокнувам ко скакулец. Главниот лик не носи арапска шамија, туку истата крпа со која вчера ги инхалирав синусите.

Нема шанси, пред некој ден си ја купив! Моја е! А и таква крпа со дезен со скакулци кои имаат

слушалки на ушите сигурно немало кога се снимал филмот.

Мора некој да се мајтапи со мене! Трчам во кујната и што да видам – крпата ја нема! Ко да скокнала ко скакулец. Ама прозорецот е затворен. Претурам и во машината за алишта, но ни таму ништо. Како во жив песок да пропаднала. Ко мачка да ја голтнала.

Се враќам наполно збунет пред телевизорот и одново менувам канал: на вестите, спикерот, со цинична насмевка, но и со доза загриженост, објавува спектакуларна вест дека еден наш познат бизнисмен, чиешто име не го соопшти, утрово е пронајден сред пустина. Бил до појас во жив песок. Во едната рака носел скапоцен женски фустан, а со другата рака мавтал со некоја крпа, небаре води оро на некоја веселба. Бладајќи, барал итно да го донесат во нашата земја за да не задоцни на некоја свадба.

– Глупости – си велам – и пак го менувам каналот.

Но, и тука има „ударни вести“.

Ја даваат мојата слика.

САФАРИ НА ДОКТОР

Додека ги слушам моите колеги како си ги подаваат инструментите за да ме сокрпат, а и како цинично коментираат дека „сам сум си ја барал“, додека придушено ги слушам апаратите кои потврдуваат дека сè уште ми бие срцето, додека знам дека нема шанси да ги отворам натечените очи, на внатрешната страна од очните капаци ми се појавуваат слики како на филмско платно:

На влезот од едно планинско село, еден непознат човек ми подава џиновска двоцевка и сачми големи како посни сарми.

– Сигурно сте грешка, господине, јас не сум дојден за лов!

Не му објаснувам дека сум дојден за да го изненадам мојот стар пријател, кој за казна, пред пет години доби „прекоманда“ од Воената болница во ова погранично планинско село заборавено од светот.

– А бре земи ја пушката, ова не е обичен лов!
Ќе ловиме доктор!

– А што толку ви згрешил човекот?

– Ми личиш на писмен човек! Не читаш весници? Кога ќе го фатиме шејтанот, ќе го ставиме на сред село. Ко див вепар! Со јаболко в уста.

– Добро, ќе ми објасните ли што ви направил?

– Додека сите мажи од селово бевме на печалба, им давал апои за глава на жеништана.

– Е што има лошо во тоа? Од апчиња за глава помалку боли главата.

– Им велел слободно да си ја онадат онаа работа со кој стигнат додека ги пијат апоите. Демек биле „антибејби“ апчиња. Кога се вративме од печалба што да видиме – полно село дечишта! Пола од нив имаат ист сурат. И на нив ќе им дадеме пушки и чатали да го гаѓаат докториштето!

Му ја враќам пушката и трчам накај шумата. Трчам без здив и ги слушам одзади загарите и гневните ловци. Трчам со надеж дека прв ќе стигнам до мојот стар пријател. Но, нешто сепак ми вели дека ќе ме има во „Црна хроника“ како дел од уловот.

БУБАМАРА НА ЗРНО КАЛИНКА

Точно пред една година првпат влегов во студиото за тетовирање. Пред тоа, кој-знае колкупати ќе се залетав накај влезната врата, но никако не наоѓав сили да го преминам прагот. Ќе сирнев срамежливо во најновите изложени скици за тетоважи на излогот, ќе фрлев поглед за да проверам кој е на смена, а потоа, или ќе продолжев по улицата или, многу почесто, ќе влезев во соседната бурекчилница. Така, ги научив напамет половината кинески идеограми, минувајќи „случајно“ покрај излогот.

Но, тој ден не знам што ми стана, како да испари добро познатиот страв ли срам беше, не знам како да го наречам. И кога нешто ќе ми тргне, како и за сите работи, нема сопирање. Со години пред тоа, шкрабав по тони хартии, хамери, платна или сидови, а од тој ден и моето тело стана доволно пространа подлога за ликовна експресија. Велам „пространа“, не за друго, туку

за да ве потсетам дека веќе признав колку често пред тоа влегував во продавницата за бели певичива.

*

Ако не се лажам, првото што посакав да ми го нацртаат на кожата беше бубамара на зрно калинка. Не знам зошто, но за миг ми се врати старата добро позната колебливост, па така ја премолчив првата желба.

– Од некаде сте ми познат!? – ми се обрати мојата вечна симпатија, држејќи го каталогот со најнови тетоважи во левата рака. Што ќе одберете?

– Одевме у исто основно и средно уметничко, искачавме на исти места, сегде те следев, дури и кога имав други девојки само на тебе мислев. Сè имам пробано за да не мислам на тебе, ама нема спас. А како ќе ме препознаеш кога сега збира уште тројца во моето огромно тело...

Се разбира, сето ова го премолчив, благо се зацрвенив и побарав да ми нацрта ноќна пеперуга на левото рамо.

– Тешка класика! – прокоментира некој што чекаше на ред.

Откако забележав дека левата рака ја двијам со далеку поголема брзина и леснотија од другата, по неколку дена побарав да ми „слета“

пеперуга и на десното рамо. Се разбира, повторно „случајно“ ја погодив нејзината смена! Кога ме боцкаше ме праша дали ме боли. Од твоја рака би пиел дури и рибино масло, помислив.

– Боли малку, ама ќе издржам во име на уметноста – изустив низ устата, наместена за глупава насмевка.

Наскоро на моите тетовирани пеперуги им затребаа цветови, па уште од вратата ѝ побарав да ми насади во кожата барем по неколку трендафили, петунии, џунџулиња, ноќни фрајли, невени, циклами, гербери...

– Немам завршено цвеќарство!

(Знам, заврши Академија во странство и тоа со највисок успех. Ја имаше твојата слика по весници. Но, по неколкуте безуспешни обиди за самостојна изложба во нашава бара, заврши во салонов за тетоважи...)

– Слободно направете цела ливада, не е битно какви ќе бидат цвеќињата, нацртајте ги по ваш избор – прв пат во животот ѝ се обротив со проширена реченица и пак се зацрвенив како бубамара.

* *

И кога нешто ќе ми тргне, тргнало! По неколку дена, побарав на грбот да ми летаат и шетаат и други инсекти и животинки: свилени

буби, штурци и вилински коњчиња, мајски бумбари, ретки пајаци, невестулки и црни вдовици. Во следната фаза, побарав на бубалките да им се придружат и најразлични ангели, како на еден од моите омилен албуми *Ангели и инсекти*. По некои загадочни асоцијативни патишта, на мојот огромен стомак почнаа да се среќаваат митолошки суштества од сите краеве на светот со имиња на (само за мене) значајни луѓе, ама испишани со египетски хиероглифи или кинески идеограми. Еден ден ѝ го подметнав и нејзиното име транскрибирано со арапски букви. Супер се намести: точно над срцето! Додека трпеливо, без да знае, ги ц'цкаше калиграфските букви на нејзиното име, толку се вцрвив, што сите тетоважи го сменија колоритот. Дури и белата мечка на стомакот. За миг заличив на презреана калинка пред пукање. Како и обично, таа ништо не забележа! Црташе рутинирано и одлучно, чекајќи да ѝ заврши смената.

На секој дел од моето тело секојдневно осамнуваа нови минијатурни цртежи, сцени од стрипови, анаграми, ребуси, цитати од моите омилен книги, забравени поговорки и шифрирани пораки, испишани со мастила во сите бои. Дури и во деновите кога не го посетував Студиото за тетовирање, имав чувство дека ми изникнуваат нови цртежи и суштества во некој агол од телото: в пазуви, зад уво, меѓу ножните прсти...

*
* *

Додека еднаш лежев оптегнат на стомак, преправајќи се дека дремам, чув што ѝ шепоти на колешката:

– Ако го фрлам буцково во буре со формалин, можам да го изложам во постојаната поставка во Музејот за современа уметност. Се утепав од цртање. Досега ќе подготвев пет самостојни изложби...

*
* *
*

Сега повторно престанав да влегувам во студиото за тетовирање. Пред некој ден, за време на нејзината смена, ме дочека еден новопримен прч, кој уште од врата ми одбруси дека мојата „боди-артистка“ решила засекогаш да го напушти градот и да си ја бара среќата на друго место. Најверојатно преку Барата...

Го пресеков, небаре не ме интересира и спокојно му нарачав да ми истетовира бубамара на зрно калинка. Уште поспокојно ми рече дека на моето тело нема повеќе место.

*
* * *
*

Ја тропнав вратата и поитав. Знам дека не ви објаснив зошто баш бубамара на зрно од калинка, но тоа ќе ви го објаснам другпат. Сега немам време за губење. Морам да побрзам!

За некоја минута ќе се отвора новата постојана поставка во Музејот. Како знам? Па на неа ќе биде изложена една моја скулптура од „раната фаза“. Не ми е гајле за неа. Ќе ја фрлам, ќе ја истуркам од постаментот, ќе се соблечам ко од мајка роден и ќе заставам на нејзиното место.

Во раката носам плочка со нејзиното име: ќе ја закачам на постаментот, онаму каде што сега стои моето име. Ако има камери, а сигурно ќе има, ќе кажам дека сум нејзиното ремек-дело.

А кога нешто ќе ми тргне, нема враќање.

Не ќе биде чудо ако еден ден го изложат моето тело, т.е., нејзино дело, во Метрополитен.

Како и да е, белки таа вест ќе стигне некако до неа, каде и да е.